

Глуздєєв О.*

ДОГОВІР ДО ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ХАРТІЇ – ОСНОВА МІЖНАРОДНОГО ЕНЕРГЕТИЧНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРАВА

Міжнародне енергетичне інвестиційне право є ключовою підгалуззю міжнародного енергетичного права взагалі. В рамках міжнародного енергетичного інвестиційного права з'явився міжнародний договір, який найбільш комплексно на сьогодні охопив питання енергетики. Цим міжнародним документом став Договір до Енергетичної Хартії (ДЕХ).

Міжнародне енергетичне інвестиційне право не може бути зведено лише до ДЕХ. Пітер Камерон в «*International Energy Investment Law: The Pursuit of Stability*», проаналізував широкий спектр міжнародних норм та квазінормативних механізмів регулювання інвестицій у сфері енергетики. Особливої уваги заслуговує, на його думку, таке явище, як «*Millennium Wave*» – сукупність односторонніх дій держав проти інвестицій міжнародних енергетичних компаній, які відбулися на початку ХХІ століття.

Договір до Енергетичної Хартії – це міжнародний договір, що посідає центральне місце як у міжнародному енергетичному праві загалом, так і в міжнародному енергетичному інвестиційному праві зокрема. ДЕХ вперше встановив правові рамки для довгострокового співробітництва Сходу і Заходу в сфері енергетики. Деякі питання, такі як транзит, до ДЕХ майже не регулювалися міжнародним, у тому числі енергетичним, правом. ДЕХ побудовано на ідеї лібералізації відносин у сфері використання енергетичних ресурсів держав-учасниць. В ньому реалізовано ту концепцію торгівлі енергоносіями, коли відносини будують на засадах вільного ринку.

ДЕХ ратифікували 46 держав, Європейське Співтовариство і Євратом. До тих держав, які підписали ДЕХ, але не ратифікували його належать Австралія, Білорусь, Ісландія, Норвегія і Російська Федерація.

Положення ДЕХ регулюють основні галузі економічного співробітництва в енергетичному секторі:

- 1) захист і заохочення іноземних інвестицій в енергетику на основі застосування принципів режиму найбільшого сприяння і національного режиму;
- 2) лібералізація торгівлі енергоносіями, іншими матеріалами та обладнанням, що використовуються в енергетиці;
- 3) свобода транзиту енергоносіїв по трубопроводах і мережах;
- 4) зменшення несприятливого впливу енергетичного циклу на навколишнє середовище шляхом підвищення ефективності використання енергії.

Інвестиційна складова – найголовніший і в той же час найбільш складний і неоднозначний фрагмент Договору до Енергетичної Хартії. При колізії з іншими договорами договірних сторін більш сприятливі для інвестицій положення ДЕХ мають пріоритет, що дозволяє обходити виключення, сформульовані в перших.

21 квітня 2009 року в Росії було прийнято «Концептуальний підхід до нової правової бази міжнародного співробітництва у сфері енергетики». Наразі існують дві основні позиції щодо концепції механізму регулювання енергетичних відносин. Один з таких шля-

* студент 6 курсу спеціальності «міжнародне право» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: проф. Задорожній О.В.

хів реформування підтримує Андрій Конопляник. Він називає цей варіант формулою «ДЕХ-плюс». Дана формула може знайти підтримку у договірних сторін ДЕХ, які не бажають виходити з договору. Інший підхід підтримує Заступник Голови Державної Думи Російської Федерації, президент Російського газового товариства Валерій Язєв. Він виступає за ідею створити Світовий енергетичний кодекс як форму реалізації «Концептуального підходу до нової правової бази міжнародного співробітництва у сфері енергетики». В.А. Язєв зазначає, що Світовий енергетичний кодекс спрямовано не на збільшення міжнародних правових регуляторів у сфері енергетики, а на скорочення таких регуляторів. Іншими словами, даний кодекс повинен існувати не паралельно з ДЕХ, а прийти на зміну Договору до Енергетичної Хартії. Цілком можливо, що умовою приєднання до Світового енергетичного кодексу стане вихід з ДЕХ. Складність цього плану з-поміж іншого полягає і в тому, що деякі міжнародні договори Російської Федерації, спрямовані на співробітництво у енергетичній сфері, містять посилання на Європейську Енергетичну Хартію або навіть на Договір до Енергетичної Хартії. В якості прикладу можна навести договір Росії з Азербайджаном про транзит азербайджанської нафти через російську територію від 18 січня 1996 року, в якому вказується, що свобода транзиту нафти буде забезпечуватися у відповідності з положеннями ДЕХ.

Відмова від принципів закладених у ДЕХ, може призвести ситуації, коли держави-експортери енергоресурсів стануть диктувати свої ціни і свою волю решті світу, не зважаючи на правила вільного ринку. Не останнє значення матиме також і те, яку роль у подальшому відіграватимуть ті держави-імпортери, які не беруть участі у ДЕХ. Перш за все, звісно, ідеться про Індію та Китай. Нині питання збереження провідної ролі ДЕХ є питанням збереження всього існуючого міжнародного енергетичного права.